

УДК 657.471.12:331.2

Рибалко Олена Михайлівна

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку та оподаткування
Запорізький національний університет*

Гамазинська Аліна Валеріївна

*студентка
Запорізького національного університету*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО

***Анотація.** У статті пояснюється поняття «витрати». Розглянуто сутність собівартості продукції. Визначено мету розрахунку витрат на виробництво.*

Під час своєї діяльності підприємство несе певні витрати, пов'язані з простою та тривалою заміною основних та оборотних засобів, виробництвом та реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт, соціальним розвитком команди тощо. Економічна діяльність підприємства є однією з основних теоретичних та практичних проблем. Тому дуже важливо чітко визначити їх як економічну категорію. Витрати є предметом обліку та одним з основних показників діяльності підприємства.

***Ключові слова:** витрати, прямі витрати, непрямі витрати, елементи економічних витрат, облік витрат.*

Витрати та собівартість, по праву знаходяться в центрі облікової системи як економічні категорії та суб'єкти бухгалтерського обліку. Щоб

розібратися з обліком витрат, ми спочатку з'ясуємо, що таке «витрати». Бухгалтерські витрати відрізняються від економічних.

А.М Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило дають наступне визначення, «витрати - це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства досягнення ним поставленої мети» [1, с. 9-10]. Л. Г. Мельник та О. І. Корінцева зазначають, що «витрати – це прями і непрями, фактичні і можливі виплати або упущена вигода, необхідні для того, щоб залучити й отримати ресурси в межах даного напрямку» [2, с. 369]. Ф.Ф. Бутинець стверджує, що «витрати виробництва – це грошовий вираз величини ресурсів, використаних в процесі виробництва, та розмір яких можна безпосередньо віднести до конкретного виду продукції. Ці поточні витрати обліковуються та плануються як собівартість продукції» [3, с.11-18]. Таким чином, економічні витрати будь - якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлене обмеженістю ресурсів порівняно з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору, витрати - це тільки конкретні витрати ресурсів.

П(С)БО 16 «Витрати» визначає витрати як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять, до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [4].

Однак П (С) БО 16 Витрати є досить загальним і не враховує специфіки кожної галузі, міністерства та відомства мають право розробляти методичні вказівки щодо організації обліку витрат та калькулювання собівартості у відповідних галузях. Згідно з пунктами 5-8 П (С) БО 16 «Витрати», витрати визнаються за таких умов:

- зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення у капіталі через його вилучення або розповсюдження власниками). Наприклад, списання матеріалів для виробництва;
- Визнання на основі систематичного та раціонального розподілу економічних вигод від активу протягом кількох звітних періодів. Наприклад, амортизація основних засобів, амортизація нематеріальних активів;
- негайне визнання, якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати критеріям активу підприємства. Наприклад, амортизація запасів, створення резерву на сумнівну заборгованість;
- достовірна оцінка суми можливих витрат [4].

Метою обліку витрат на виробництво є своєчасне, повне і точне визначення фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, розрахунок фактичних витрат окремих видів і всієї продукції, а також контроль витрат матеріальних ресурсів, робочої сили.

Мета реалізованих виробничих процесів поділяється на: основну та допоміжну. Основне виробництво включає виробництва, магазини, сторони, безпосередньо залучені до виробництва продукції. Допоміжне виробництво призначене для утримання виробничих цехів основного виробництва - проведення робіт з ремонту основних засобів, постачання інструменту для запасних частин для ремонту устаткування за видами енергії, транспортні та інші послуги. Вона включає ремонт, майстерню, експериментальну, енергетичну, парову, компресорну, пакувальну, транспортну тощо.

Класифікація витрат у бухгалтерському обліку ґрунтується на принципі: різні витрати для різних цілей, тобто мета, для якої проводиться класифікація, визначає її методологію та склад окремих груп витрат. Ось короткий опис кожної групи:

Вичерпані (спожиті) витрати - це витрати звітного періоду, що призводять до зменшення активів або збільшення зобов'язань у процесі поточної діяльності для отримання доходу у звітному періоді.

Невичерпані (неспожиті) витрати - це збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної господарської діяльності для отримання доходу у майбутньому. За визначенням відношення до собівартості продукції, відповідно до іншої класифікації витрат, розрізняють витрати на продукцію і витрати періоду. Витрати на продукцію - це витрати, що пов'язані з виробництвом продукції або придбанням товарів для реалізації, тобто це - виробничі витрати. Витрати на виробництво продукції створюють виробничу собівартість продукції (робіт, послуг). Витрати періоду - це витрати, які не включаються у виробничу собівартість і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені. Це витрати на управління, збут продукції і інші операційні витрати.

Прямі витрати - це витрати, які можна віднести безпосередньо до певної статті оцінки економічно ефективним способом. Це означає, що, вирішуючи питання про можливість прямого розподілу витрат на конкретний об'єкт обліку витрат (вид продукції, замовлення тощо), слід дотримуватися принципу співвідношення витрат та вигод. Прямі витрати включають переважно витрати на основні матеріали та заробітну плату, витрачену на виробництво певного виду продукції.

Непрямі витрати - витрати, які неможливо безпосередньо віднести до певної статті витрат економічно доцільним способом. Непрямі витрати створюють складні статті витрат (тобто вони складаються з витрат, що складаються з кількох елементів), які відрізняються своєю функціональною роллю у виробничому процесі.

Ті самі витрати можуть бути як прямими для однієї статті обліку витрат, так і непрямими - для іншої (наприклад, опалення та освітлення в

магазині - прямі витрати магазину, але непрямі витрати на певний вид продукції, виробленої у цей магазин). Статті кошторису показують, як ці витрати створюються для визначення собівартості продукції, одна вартість - на складні статті (включає декілька статей). У такому випадку один елемент витрат може існувати у кількох статтях оцінки.

Як видно з наведених вище класифікацій, існує велика кількість витрат. Більшість класифікацій перетинаються з точки зору визначення ознак класифікації та розподілу витрат на певну ознаку. Але існують також відмінності в класифікаціях, що видно з наведених вище видів витрат, через те, що в кожній галузі існують специфічні особливості організації виробничого процесу, а отже, склад і структура виробничих витрат. Але, незважаючи на галузеві характеристики, праця, робота і робота завжди залучені до процесу виробництва, а в деяких галузях - природні ресурси (земля, сонячна енергія тощо). Використання цих виробничих елементів визначає витрати підприємств у процесі їх господарської діяльності. Ці витрати здійснюються у вигляді вартості використаних засобів праці (сировини, палива тощо), витрат на оплату праці та частини вартості використаних засобів праці у розмірі їх амортизації. Як правило, природні фактори не мають грошової цінності і їх використання не збільшує величину виробничих витрат.

Література

1. Турило А.М. Управління витратами підприємства: навч. посіб. / А. М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.
2. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: конспект лекцій: навч. посібник / Л.Г. Мельник, О.І. Корінцева. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 412 с.

3. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 1. С. 11-18.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.